

ESETTANULMÁNY

A lengyel-ukrán Wolska-központtól a Wolska-mozaikig

Szerző: Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa

Open to your communities – Impacts of developing community-based approach in the field of public services

Az Európai Unió finanszírozásával. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.

"ESETTANULMÁNY A WOLSKA-I LENGYEL-UKRÁN KÖZPONTRÓL" (PUCW)

1. Kontextus (miért van szükség egy ilyen kezdeményezésre)

Az ukrajnai háború a második világháború utáni legnagyobb menekültválsághoz vezetett Európában. Más európai országokhoz képest Lengyelországnak nem volt tapasztalata a háborús és humanitárius menekültek nagyobb léptékű befogadásában. A menekültek tömeges beáramlását széles körű segélyakció kísérte, amelyhez lengyelek milliói csatlakoztak önkéntesen. A világ országai közül Lengyelország az az ország, amely a legnagyobb számú ukrajnai menekültet fogadja.

A lengyel-fehérorosz határon kialakult válsággal kapcsolatban a közvélemény megosztott álláspontot képvisel a helyzet megoldására tett lépésekkel kapcsolatban. Mindenekelőtt a kiválasztott civil szervezetek segítenek. Másrészt az állam főként az erőteljes megoldások mellett döntött. A kérdéssel kapcsolatos nyilvános vitában a domináns üzenet a migrációs folyamatok által jelentett veszély volt, középpontba helyezve az "idegenek" befogadásából fakadó fenyegetés fogalmát. Ez a megközelítés nem új, évek óta jelen van a nyilvános üzenetekben, és a társadalmi gyakorlatba való átültetésének eklatáns példája volt Lengyelország ellenállása a 2015-ös migrációs válság megoldásairól való megegyezés folyamatában. Az egyik akkori érv a lengyel gazdaság és a szociális rendszer túlterhelésétől való félelem, valamint a potenciális újonnan érkezők integrációjának nehézségei voltak. Az ilyen aggodalmak jellemzőek az úgynevezett migrációs biztonság

jelenségére, amely pontosan az állami és társadalmi biztonság különböző szintjeit fenyegető veszélyként írja le a folyamatot.

Az Ukrajnából érkező migránsoknak jelenleg spontán és széles perspektívában nyújtott, rendszerszinten is szervezett támogatás és segítségnyújtás - bár az állami és önkormányzati intézmények koordinációjának és együttműködésének hiánya egyes esetekben kritizálható - talán a lengyelországi migrációs vita nézőpontjának megváltozását jelzi. A válsággal szemben a lengyel társadalom ma már képes másképp reagálni, megtörve az "idegenek" letelepedésétől való félelem társadalmi tabuját. Ezt a pozitív reakciót minden bizonnyal befolyásolja a gazdasági migránsok már régóta tartó lengyelországi jelenléte, akik között az Ukrajnából érkezők már régóta többségben vannak. Érdeemes megjegyezni, hogy éppen az ukrán migráció járult hozzá a lengyelországi külföldi migráció egyenlegének változásához, amely 2016 óta - a történelemben először - pozitívnak mondható (többen érkeznek Lengyelországba, mint ahányan elhagyják). Az ukrán migránsok jelenléte, a kölcsönös "megismerkedés" és a lengyel társadalmat is bevonó társadalmi migrációs hálózatok kialakulása, valamint a többször hangsúlyozott kulturális közelség hozzájárult a nagyobb nyitottsághoz és megértéshez a válságban.

2. Az Ukrajnából érkező nagyszámú migráns hullám befogadásának társadalmi/intézményi és közpolitikai kihívásai

2022. február 24. óta több mint 4 millió ember lépte át a lengyel-ukrán határt. Jelenleg 1,2-1,5 millió ukrán menekült tartózkodik Lengyelországban. A Lengyelországban tartózkodó ukrán menekültek több mint 30 százaléka a

háború befejezése után is Lengyelországban kíván maradni. A központi kormány, a helyi hatóságok, a munkáltatók, a nem kormányzati szervezetek és magánszemélyek sokféleképpen segítették az ukrán menekülteket, de ezek nagy része rövid távú volt. Az eddigi segélyezési intézkedések gyakran ad hoc jellegűek voltak. Következésképpen a központi kormányzati támogatás, valamint a civil társadalom és a nem kormányzati szervezetek tevékenységei között nem sikerült teljes szinergiát teremteni.

3. A migránsok szükségleteinek/problémáinak megértése (mind az ukrán, mind a tágabb értelemben vett migránsok esetében).

Az Ukrajnából érkező menekültek beáramlására adott nyilvános reakció is jól kifejezi az elmúlt két évben tapasztalt elzárkózást és elszigeteltséget. A COVID-19 járvány idején inkább a mobilitás korlátozásával szembesültünk annak minden dimenziójában. Jelenleg Lengyelországban hirtelen fordulatot tapasztalunk a mobilitás valamennyi csatornájának aktiválását illetően, ami végül is a társadalmi távolság csökkentéséhez és a hosszú ideje fennálló szabályok megkerüléséhez is vezet. Bizonyos értelemben a lengyel társadalom is éhes lehet a cselekvésre és a társadalmi interakcióra, ebből is fakadhat az a lelkesedés, mely a segítségnyújtás minden lehetséges formája iránt mutatkozik. A pandémiás immobilitásból egyenesen a szituációs hipermobilitás felé mozdultunk el.

A lengyel társadalomban az úgynevezett kényszermigránsok beáramlásával kapcsolatban megfigyelhető folyamatnak azonban árnyoldalai is vannak. A válsághelyzetben való önzetlen segítségnyújtás magában hordozza a legaktívabb egyének vagy szervezetek gyors kiegészének veszélyét. Ezen a

szinten a rendszerszintű segélyezési erőfeszítések koordinálása elengedhetetlennek tűnik. Egy ilyen kiterjedt válságra a válasznak jól megtervezett közpolitikának kell lennie, amely a legfontosabb kérdéseket kezeli és szabályozza. Az Ukrajnából menekülő emberek többnyire hosszabb ideig maradnak Lengyelországban - tudni kell, hogyan kell beavatkozni a munkaerőpiacon, az egészségügyben, vagy akár hogyan kell támogatni a külföldi gyermekek oktatásának területét, akiknek az iskolai szocializációja a kulcsa az új társadalomban való jó beilleszkedésnek. Lengyelország eddig ad hoc megoldásokat fogadott el a gazdasági migráció kezelésére, de még mindig nem láttunk olyan hosszú távú migrációs politikai stratégiát, amely a migránsok jelenlétével kapcsolatos valamennyi területre kiterjedne.

Az újonnan érkezettek közel fele még nem járt Lengyelországban, és nem is volt semmilyen kapcsolata hazánkkal, mégis 50 százalékuk alapszinten tud lengyelül, míg 5 százalékuk jó nyelvtudásról nyilatkozik. A menekültek többnyire nagyon jól képzettek, 50 százalékuknak van egyetemi végzettsége, és csak 15 százalékuk rendelkezik általános vagy alapfokú szakképzettséggel.

Eközben a menekültek reálisan beszélnek szükségleteikről - három szempont egyértelműen előtérbe kerül: a lengyel nyelv elsajátítása, a munkakeresés és az élelmezés. A segítségnyújtás különböző módjai között olyan tevékenységeket is találunk, amelyek csak a háború borzalmai elől menekülő emberek egy szűk csoportja számára relevánsak (pl. pszichológiai támogatás). A támogatás irányairól alkotott elképzelések ott, ahol az döntő fontosságú (lengyel nyelvtanulás, munkakeresés), egybeesnek a menekültek elvárásaival. Ugyanakkor a segítségnyújtás túlzó sokrétűsége is erős, ami a szakértők szerint azt eredményezheti, hogy a másodlagos szempontok

támogatására túl nagy hangsúlyt fektetnek. Véleményük szerint szükség van a tevékenységünk jobb összehangolására a menekültek valós igényeivel.

Amikor a három legfontosabb szükségletet kérdezték, a menekültek szinte egyöntetűen egyetértettek abban, hogy támogatásra van szükség a munkakereséshez. A lengyel és az ukrán nézőpontot összehasonlítva nyilvánvaló, hogy alábecsüljük a menekültek azon vágyát, hogy a lehető legrövidebb időn belül önállóvá váljanak, amihez elengedhetetlen a munkalehetőség és legalább az alapvető lengyel nyelvtudás. A férfiak és a fiatalok érdeklődnek leginkább az állandó lengyelországi tartózkodás iránt. A nők, különösen azok, akik egyedül maradnak Lengyelországban gyermekeikkel, sokkal inkább gondolkodnak a szülőföldjükre való visszatérésen, mint a többi menekült. Ez érthető vágy arra, hogy a háborúk által elválasztott családokat újraegyesítsék. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők szintén nagyobb valószínűséggel nyilatkoznak arról, hogy egy éven belül visszatérnének. A lengyelországi bevándorlók, annak ellenére, hogy gyakran magasabb a keresetük, mint Ukrajnában, nehezen tudnak olyan szakmában dolgozni, amelyben tudásuk teljes mértékben hasznosulna. Csak mintegy 20 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy nem szándékozik munkát vállalni Lengyelországban. Érdekes módon a Lengyelországban maradt gyermekes nők nagyon aktívak. Csak 16 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy nem keres munkát, a többiek dolgoznak vagy keresnek munkát. Ez az optimizmus és a függetlenné válás lehetőségébe vetett hit megnyilvánulása. A háború utáni tervekkel kapcsolatos lengyel és ukrán perspektívákat összehasonlítva ismét nagyobb optimizmust tapasztalunk a menekültek oldalán. Kevesebb mint 20 százalékuk fontolgatja a kivándorlást (míg a lengyelek több mint 40 százaléka szerint az ukránok félnek visszatérni, és

tartósan maradnak, vagy tovább mennek [Lengyelországon kívülre]). Közel 60 százalék szeretne visszatérni Ukrajnába (a lengyeleknek csak mintegy 40 százaléka gondolja úgy, hogy a menekültek visszatérnek hazájukba, amint a helyzet stabilizálódik).

4. A migránsok mint kulturális terület (a kulturális kihívások meghatározása)

A második világháborútól 2022-ig Lengyelország kulturálisan homogén ország volt. A helyzet a 21. század második évtizedétől kezdett megváltozni, amikor a kelet-európai gazdasági bevándorlók nagyobb számban érkeztek Lengyelországba. 2021 végén az ukránok a Lengyelországban letelepedett külföldiek közel 57%-át tették ki, és bár az utóbbi években nőtt a hosszú távú tartózkodást az ideiglenes migrációval szemben választó ukránok száma, ami a korábbi évek tendenciája volt (Külföldiek Hivatala, 2021), Lengyelország csak az ukrán háború és az ukrán háború elől menekülők beáramlása után kezdett kulturálisan plurális országgá válni. Most hatalmas kihívás előtt állunk, és a dolgot nehezíti, hogy a lengyel kormány soha nem volt valódi politikája a migránsok integrációjára és a multikulturális menedzsmentre.

A multikulturalizmus kezelése vissza-visszatérő hatással van a befogadó társadalom bevándorlókkal szembeni társadalmi attitűdjeire és elvárásaira. A multikulturális orientáció kialakulásához a következő feltételek szükségesek: a kulturális sokféleség mint társadalmi érték széles körű elfogadása, az előítéletek viszonylag alacsony szintje, az etnikulturális csoportok közötti pozitív kölcsönös attitűdök, a nagyobb társadalomhoz való kötődés érzése vagy azonosulás minden egyén és csoport esetében. Mi a különbség az

asszimiláció és a multikulturális politikák között, és lehetséges-e pluralista integráció asszimiláció nélkül? Miből kell állnia a sokféleséggel szembeni toleranciának, és mik a határai?

A Lengyelország és Ukrajna közötti alacsony kulturális távolságnak köszönhetően e feltételek egy része teljesül, de a helyzet dinamikusan változhat, nemcsak a valós segélyezési erőfeszítések vagy azok hiánya, hanem a politikusok és a média narratívája miatt is. Az a tendencia, hogy a migránsokat vagy menekülteket a politikai harc eszközeként kezelik, nagyon könnyen ahhoz vezethet, hogy az Ukrajnából érkező háborús menekültek a "vendégek" kategóriájából, akiket kedvesen és együttérzően fogadnak, a szociális támogatástól megfosztott, problémás "idegenekké" válnak, akik a munkaerőpiacon a kirekesztés és a kizsákmányolás különböző formáinak vannak kitéve.

A MIPEX1 (Migráns Integrációs Politikai Index) és MPI (Multikulturális Politikai Index) mutatókra támaszkodva hangsúlyozni kell, hogy az integrációs politika azt jelenti, hogy a kormány aktív lépéseket tesz az etnikai kisebbségek társadalmi és közéletbe való integrálása érdekében (közösségi részvétel a pluralista társadalom mindennapi életében), miközben támogatja ezeket a kisebbségeket saját kulturális örökségük megőrzésében (kulturálisan sokszínű közösségek folytonossága), és hogy az állam intézményei úgy fejlődnek, hogy minden társadalmi csoport igényeit összehangolják.

E megközelítés szerint a bevándorlók elfogadják az adott országban érvényes és amelyeken közösen osztoznak az érintett országban, és így betartják a hatályos demokratikus törvényeket és értékeket. Az integráció ráadásul kétirányú folyamat: nem arról van szó, hogy a bevándorlók csupán

alkalmazkodnak a befogadó többséghez, hanem inkább egy kölcsönös folyamatról, amely a különböző etnikai csoportok kölcsönösen előnyös együttélését szolgálja. A tanulmányok azt mutatják, hogy minél magasabb a MIPEX pontszám, a bevándorlók annál inkább: érzik a befogadó társadalomhoz való tartozás érzését, növekszik a bizalom, kevesebb diszkriminációt tapasztalnak, és annál kisebb a különbség a bevándorlók és a befogadó társadalom tagjainak bérei között. Az integráció pénzbe kerül, de a be nem illeszkedés sokkal drágább. A legalacsonyabb MIPEX-aránnyal rendelkező országokban a bevándorlókat idegennek és fenyegetésnek tekintik, ami idegengyűlölethez, a pozitív kulturális kapcsolatok hiányához, az integráció hiányához és a kisebbségek társadalmi kirekesztéséhez vezet.

Ha a multikulturalizmust csak úgy tekintik és fogadják el, mint a különböző kultúrák tolerált jelenlétét a társadalomban, és nem támogatják következetesen az inklúziót olyan programok révén, amelyek csökkentik a kisebbségek egyenlő társadalmi részvételének akadályait, akkor az integráció lehetetlenné válik, és két vagy több különböző csoport kezd működni a társadalomban, ami szegregációhoz vezet. Egy másik potenciális hiba, amelyet el kell kerülni, az asszimilációs politikák erőltetésére irányuló kísérletek lehetnek, amelyek célja a bevándorlók kulturális értékeinek kifejeződésében megjelenő korlátozás. Azt is érdemes kiemelni, hogy az integráció nem tévesztendő össze az asszimilációval, amely a kisebbségi csoportok teljes beolvasztására irányuló erőfeszítésekből áll, oly módon, hogy ezek a csoportok végül eltűnnek (így kulturális folytonosságuk megszakad, és a beolvasztás az egyetlen feltétele annak, hogy elfogadják a társadalomban való működésüket).

Ukrajna és Lengyelország között nagyon alacsony a kulturális távolság, ami nagy előnye a jelenlegi helyzetnek, mivel a kulturális különbségek nem jelenthetik komoly akadályát az integrációnak. A Lengyelország és Ukrajna közötti különbségek nem drasztikusak, nincsenek olyan értékkonfliktusok, amelyekkel foglalkozni kellene, és amelyek potenciálisan ellentétbe hoznák a két közösséget. Hiányzik egy olyan dilemma, amelyet Nyugat-Európában nem sikerült pozitívan megoldani: hogyan lehet integrálni a nagy kulturális távolsággal rendelkező országok polgárait úgy, hogy közben tiszteletben tartják az újonnan érkezett közösségek kulturális normáit?

Figyelembe véve a jelenlegi migráció sajátosságait és potenciálisan ideiglenes jellegét, mindenekelőtt erre lenne szükség: 1) inkluzív módon, tehát az ukránok bevonásával a konkrét cselekvési stratégiákról szóló tanácskozási folyamatokba, 2) identitásuk folytonosságának biztosításával, és következésképpen az intézmények folytonosságának az általuk preferált formában történő biztosításával 3) ugyanakkor a kulturális csere platformjának felajánlásával és a lengyelek és ukránok közötti kulturális kapcsolatok megkönnyítésével (lehetővé téve számukra a lengyel rendszerbe való belépést, de rugalmas, az igényeikhez igazított feltételekkel). Kutatások szerint minél nagyobb a hasonlóság a migránsok származási kultúrája és a letelepedési ország kultúrája között, annál könnyebb az akkulturációs folyamat, és ezáltal kevesebb a szociális probléma és magasabb a migránsok jóléte (Ward és Searle, 1991). Paradox módon a kulturális közelség kihívást is jelent. A fogadó országban, de a migránsok körében is kialakulhat az a téves és káros hiedelem, hogy mivel a két ország hasonló, a migránsok zökkenőmentesen, természetesen beilleszkednek a társadalomba és integrálódnak. Semmi sem állhatna távolabb az igazságtól. A nagy kockázat

az, hogy a kulturális közelség és a nyelvi hasonlóság miatt egyik fél sem teszi meg a szükséges erőfeszítéseket és lépéseket az integráció érdekében. Az alacsony kulturális távolság nem egyenlő a kulturális különbségek hiányával, amelyeket, még ha kicsik is, nem szabad alábecsülni. A kulturális különbségek létezésének tudatosítása és megértése fontos a lengyel-ukrán kapcsolatok szempontjából, de az ukránok lengyel társadalomba való integrációját célzó, megfelelően kezelt intézkedésekhez és az esetleges konfliktusok és félreértések megelőzéséhez is.

A kezelendő különbségek közé tartozhat például a nemek közötti egyenlőség, valamint a nők és férfiak társadalmi szerepe. A World Values Survey 2020 adatai azt mutatják, hogy a lengyelek pozitívabban viszonyulnak a nemek közötti egyenlőséghez az oktatásban, a politikában és a munkaerőpiacon, mint az ukránok. Az ukránok nagyobb valószínűséggel értették egyet a következő állításokkal, mint a lengyelek: az egyetem fontosabb egy fiúnak, mint egy lánynak (az ukránok 22,7%-a, míg a lengyelek 9,8%-a értett egyet), a férfiak jobb vállalatvezetők, mint a nők (az ukránok 40%-a, míg a lengyelek 19,7%-a értett egyet), az óvodáskorú gyermekek szenvednek, ha az anyjuk dolgozik (az ukránok 54,8%-a, míg a lengyelek 50%-a értett egyet). A 2021-es Korrupció Érzékelési Index is magasabb Ukrajnában. A lengyelek 10%-a vallja be, hogy az elmúlt 12 hónapban kenőpénzt adott, szemben az ukránok 23%-ával. Mind a lengyel, mind az ukrán munkavállalókra jellemző a kollektívizmus, azaz inkább dolgoznak csapatban, mint egyénileg, és gyakran segítik egymást, de az ukránok esetében ez nagyobb mértékben fordul elő. Az ukránok a lengyeleknél gyakrabban implementálják kapcsolataikat a munkahelyről a magánszférába. A kommunikációs minták is eltérőek. A

lengyelek az ukránokhoz képest monotonabban is, ami azt jelenti, hogy pontosabbak és jobban ragaszkodnak a menetredekhez.

A fenti példaértékű különbségek kihívást jelenthetnek a lengyel-ukrán kapcsolatokban mind közvetlenül (a viselkedést befolyásolva és félreértésekhez vezetve), mind közvetve, amikor a kulturális különbségeket felhasználják a lengyelországi ukránok megbélyegzésére, sztereotípiák kialakítására. Az is nehézséget okozhat, ha az ukránok sztereotipizálásától való félelem miatt "figyelmen kívül hagyjuk" a kulturális különbségeket. A meglévő különbségek megnevezésétől és kiemelésétől való ilyen túlzott félelem, miközben csak a meglévő hasonlóságokat hangsúlyozza, az etnocentrizmust illusztrálja, és a közmondásos "szőnyeg alá söpréshez" vezet, amíg azok olyan mértékű problémává nem nőnek, hogy a konfliktus elkerülhetetlen. Ilyen robbanásponthoz lehet például az oltásellenes mozgalmak népszerűségének kérdése Ukrajnában. A szomszédos országok esetében egy másik kihívás a közös határ miatt közös és gyakran ellenséges történelmük. Lengyelország és Ukrajna esetében a Volhínia, a "Visztula hadművelet" vagy például a sahyrni mészárlás adhat okot ilyen nézeteltérésekre.

Egy másik kihívás a menekültek pszichokulturális vonatkozásai. A lakóhely szerinti ország megváltoztatása önmagában is kihívást jelent. Gyakran jár a státusz elvesztésével, azzal, hogy mindent a nulláról kell megtanulni, és gyakorlatilag a semmiből kell felépíteni egy támogató hálózatot, ami viszont úgynevezett akkulturációs stresszhez vezethet. Ezt a stresszt súlyosbíthatja a diszkrimináció és az előítéletek tapasztalata. A kényszermigráció esetében ezt a helyzetet súlyosbítja a veszteséggel és a traumatikus eseményekkel való megküzdés szükségessége. A jelenlegi migráció kontextusa tehát szöges

ellentétben áll a 2014 és 2021 közötti gazdasági migrációval. Nemcsak demográfiai, hanem mindenekelőtt a menekültek pszichológiai aspektusainak szempontjából. Egyes menekültek, azaz a migrációra kényszerített, gyakran traumát átélt, vagyontárgyaikat és szeretteiket elvesztett embereknél különböző típusú mentális zavarok alakulhatnak ki, amelyek kezelést igényelnek. Ezért a gyors és ingyenes pszichológiai segítséghez való hozzáférés ebben az esetben rendkívül fontos. Alapvető fontosságú, hogy a menekültek ukrán nyelvű segítséghez, és így ukránul beszélő pszichológusokhoz jussanak.

A válsághelyzetbe való belefáradás egyik következménye, amely idővel egyre nagyobb lesz, a bevándorlóellenes érzelmek újbóli erősödése lehet. A CBOS szerint jelenleg a lengyelek 94%-a úgy véli, hogy be kellene fogadnunk az Ukrajnából érkező menekülteket. Vajon az ukrán menekültekhez való pozitív hozzáállás, a helyzetük megértésére és a segítségükre való nagyfokú hajlandóság a jövőben nyitottabbá és toleránsabbá tesz-e minket minden migráns és a migráció jelenségével szemben?

Egy ilyen nagyszabású segélyezési mozgalom és a lengyelek nagyszabású alulról jövő erőfeszítései mellett magáról a segélyezésről szóló oktatásra is szükség van: tudatosítani kell a lengyelekben, hogy a segély akkor segély, ha az érintettek szükségleteire reagál, és akkor, ha nem terheli túl a segélyezetteket. A menekültek kiségitése helyett inkább támogatást kellene nyújtani, hogy segítsünk nekik abban, hogy maguk intézzék a dolgaikat. Ugyanilyen fontos a válaszadás a következő kérdésekre: hogyan támogassuk

a traumát átélt embereket, és hogyan gondoskodjunk önmagunkról és a jólétünkről a menekült gyermekek által kapott támogatásról.

Fontos, hogy közös kikapcsolódási lehetőségeket biztosítsunk, amelyeken az ukránok más ukránokkal, illetve ukránok lengyelek vehessenek részt (úgynevezett kötő- és hídképző tőke) - ilyen kezdeményezések már most is vannak, de szélesebb körben kell bevezetni őket.

Alapvető fontosságú a menekültek tájékoztatása arról, hogy például hol vannak zöldterületek a környéken, hogy van-e és milyen kulturális kínálat, amelyet ingyenesen vagy kedvezményes díj ellenében vehetnek igénybe, és hogy ilyen kínálatot biztosítanak számukra.

A kényszermigrációval összefüggésben minden integrációs tevékenységnek a kompetenciákra kell épülnie. Nagyon fontos, hogy olyan eszközöket adjunk a menekülteknek, amelyek lehetővé teszik számukra a függetlenség és a cselekvőképesség megszerzését. Ilyen eszköz mindenekelőtt a nyelv, amely egyrészt lehetővé teszi az integrációt (lengyel), másrészt a saját kulturális identitás fenntartását (ukrán).

A gyermekek és családjaik támogatása érdekében fontos, hogy az ukrán gyermekek által látogatott kulturális intézményekben úgynevezett interkulturális asszisztenseket alkalmazzanak, azaz olyan személyeket, akiknek az a feladatuk, hogy a külföldi gyermekeket és szüleiket támogassák az oktatásban, de a lengyelekkel való integrációban is, megoldják az aktuális problémákat, tájékoztassák a lehetőségekről és közvetítsenek az esetleges nehézségek esetén. Az interkulturális asszisztensek ideális esetben ukrán nők lehetnek, akik már beszélnek lengyelül és ismerik a lengyel valóságot.

Feladatuk lenne az ukrán gyermekek és szülők, de a lengyel tanárok vagy az adminisztrációban dolgozó alkalmazottak támogatása is.

A bevándorlók befogadása egy olyan stratégia kiválasztását jelenti, amelyet a legáltalánosabb szinten asszimilációnak vagy integrációnak nevezhetünk. Az asszimiláció általában azt jelenti, hogy idegeneket fogadunk be a saját társadalmunkba azzal a feltétellel, hogy teljesen lemondanak saját kultúrájukról, és helyette átveszik a miénket. Ez a politika és a bevándorlók szembeni elvárás évszázadokon át uralkodott Európában, és a nyugati kultúra felsőbbrendűségébe vetett hithez kapcsolódott, valamint ahhoz, hogy a bevándorlók csak arról álmodhattak, hogy olyanok legyenek, mint mi. Fokozatosan, már a huszadik században ez az asszimilációs szemlélet kezdte átadni a helyét egy pluralista modell kidolgozására irányuló javaslatnak, amelyben a bevándorlók saját kultúrájukhoz hűek maradhatnak, azonban emellett politikailag és gazdaságilag integrálódnak, azaz jó polgárai lesznek a befogadó országnak. Ez az érvelés vált a multikulturalizmus politikájának alapjává. A kollektív identitás nemzeti szinten etnikai vagy polgári modell szerint is felépíthető. Az előbbi esetben a kultúra és a kulturális örökség a kollektív identitás, a "mi" érzés és az én és a kívülálló közötti határvonal meghúzásának alapja. A "sajátok" az azonos kulturális gyökerekből származó, közös kultúrával rendelkező emberek (különösen nyelv, vallás, a közös múlt sajátos mitologizált víziója, bár bizonyos esetekben egy ilyen "etnikai" identitás különböző kulturális elemeket is figyelembe vehet). Az identitáskonstrukciónak ez a módja általában nagyon kizárólagos, kirekesztő, a kívülállókat aligha fogadja el "sajátjaként", és csak mély asszimiláció és a saját gyökerekről való lemondás árán. Az identitásnak ez a modellje jó védelmet nyújthat a kényszerű asszimilációval fenyegetett

kisebbségi etnikai csoportok számára, de a pluralista és mobilis európai társadalomban problémássá válik. A kollektív identitás polgári, vagy ahogyan néha mondják, "politikai" alapon történő megteremtése ezzel szemben a polgári értékeken alapuló közösségi érzés megteremtését és a civil társadalom közös létrehozását jelenti. Egy ilyen közösség befogadóbb, hajlandóbb a sokféleség integrálására, beleértve a különböző kulturális hagyományokból érkező embereket is, amennyiben hajlandóak közösen létrehozni egy olyan polgári közösséget, amely egy elfogadott értékrendre és "alkotmányos patriotizmusra épül" (Habermas 1990).

Úgy tűnik, a legtöbb lengyelnek nincs tapasztalata a sokféleség kezelésében, nem csak az etnikai, vallási vagy faji sokféleségben, hanem a kultúra vagy az életmód bármilyen különbségében. Ugyanakkor a saját kultúrát a nemzeti lét és biztonság alappilléreként kezelik.

5. Wolskie Kulturális Központ

A Wolskie Kulturális Központ (WCK) az egyik legnagyobb kultúrház, amely Varsó központi, dinamikusan fejlődő, száznegyvenezer lakosú kerületét fedi le. Mintegy ötven alkalmazottat foglalkoztat, és nem kevesebb mint hét épületet kezel.

A Wolskie Kulturális Központot úgy képzelem el, mint egy emberek által közös alkotás soráén kialakított helyet, ahol folyamatos és állandó az az érzés, hogy az otthon vagyunk. Számomra a Wolskie Kulturális Központ a legtágabb értelemben vett kultúra alkotóinak és befogadóinak közössége, amely integrálja és építi a helyi közösséget. A WCK erőforrásai: az épületek, a technikai felszerelés, a pénzügyi források csak eszközök, amelyek ennek a

közösségnek a fejlődését szolgálják. Ezt a közösséget kollektivitásként értelmezem: alkalmazottak, önkéntesek, lakosok, civil szervezetek, a WCK-hoz csatlakozott művészeti csoportok, akik a közjó iránt elkötelezettnek érzik magukat" - mondja Krzysztof Mikołajewski, a WCK igazgatója és egyúttal a PUCW kezdeményezője.

A WCK fontos megkülönböztető jegye a helyi tevékenységi helyszíneken alapuló kulturális és közösségi munka. Ezek a létesítmények összehozzák a helyi közösséget, amely rajtuk keresztül hozzáférhet a Wolskie Kulturális Központ erőforrásaihoz. E helyek ötlete lehetővé teszi a helyi közösség számára, hogy a WCK támogatását élvezze saját kulturális és művészeti projektjei megvalósításában. Ily módon a lakosok saját valós tevékenységükön keresztül hatnak a WCK programjára. Ugyanakkor a helyi tevékenységi helyszínek elősegítik a WCK körüli közösségi integrációt, és vonzzák a helyi független művészeket és alkotókat. Előnyük az is, hogy nagyon alacsony a *belépési küszöb*, mivel ezeken a helyszíneken alapszabályként minden tevékenység ingyenes és közösségi alapú, a kölcsönösség elvén alapul.

A lakosok bevonásának másik módja a WCK kínálatának közös kialakításába az önkéntesség. Ez lehetővé teszi a lakosok közvetlen bevonását a WCK működésébe, lehetővé téve számukra, hogy teljes mértékben társszervezői legyenek a kulturális és művészeti eseményeknek. Feltételezzük, hogy a Wolskie Kulturális Központ önkéntesei teljes jogú alkotói és társszervezői az eseményeknek, és ugyanazok az eszközök állnak rendelkezésükre, mint a többi alkalmazottnak.

6. PUCW fejlesztési folyamat (szakaszok, mérföldkövek, módszerek...)

a. Információs Pont - azonnali válasz a menekülthullámra

Az ukrajnai háború kitörése szinte azonnal menekültek beáramlását eredményezte Varsóba. A varsói önkormányzat mozgósította a különböző kerületek erőforrásait. Ennek az első hullámnak a részeként a Wolskie Kultúrális Központot bízták meg a lakosok és menekültek információs pontjának megszervezésével. Ennek egyrészt az ukrán menekültek elsősegélynyújtó helyének kellett volna lennie, másrészt kapcsolattartó pontnak a lakosok számára, akik szeretnének bekapcsolódni a segítségnyújtás különböző formáiba. Erre a célra a kerület lakásállományában egy különálló épületet adományoztak. A helyiség tágas, de használhatatlan volt. Azonnali felújításra és átalakításra szorult, hogy megfeleljen a jelenlegi igényeknek. A szükséges átalakítási munkálatokat gyorsan elvégezték. Ebben a folyamatban jól jöttek a WCK kapcsolatai a vállalkozásokkal. Az építőanyagokat és egyebeket a Wola Park bevásárlóközpont finanszírozta. A berendezési tárgyakat az IKEA biztosította. A nagyvállalatok mellett a kisebb vállalkozók is segítettek. Egy lámpákat forgalmazó cég tervezte és finanszírozta a világítást. A Padlókészítők Szövetsége végezte el a padlók alapos felújítását. A felújítási munkálatok nagy részét önkéntesek végezték.

Ennek a mozgósításnak köszönhetően a pont azonnal megkezdte működését az első felújított helyiségekben. Akkoriban ez egy olyan hely volt, ahol lehetett pihenni, átöltözni, enni és információt kapni a további teendőkről. Innen a menekülteket Varsó különböző pontjaira küldték.

Emellett egyre komolyabb helyszíni támogatásokat kezdtek szervezni. Az első pszichológiai támogatást például pszichológus hallgatókból álló önkéntesek nyújtották. És erre nagy szükség is volt, mert az első menekülthullámban az emberek teljesen összezavarodva érkeztek. Nagy részük először volt külföldön, és nem ismerte a nyelvet. Szumiból és Harkivból érkeztek, és átélték a bombázások okozta traumát. Voltak olyan esetek, amikor idős emberek érkeztek szétesett ruházatban, sőt cipő nélkül. Azonnal és rendkívül rugalmasan kellett reagálni.

b. Az információs pont átalakítása a Wolska lengyel-ukrán központban

A segélyezési tevékenység kezdetétől fogva megkezdődött a munkatervezés, amely:

- nem csak ad hoc/eseti lesz,
- összhangban lesz a WCK alapszabály szerinti tevékenységével,
- megfelelő finanszírozás áll majd rendelkezésre.

E megközelítés eredményeként született meg az ötlet, hogy létrehozzunk egy olyan Helyet, amely a Wola kerület hagyományainak multikulturális vonatkozásaira utal. *Az ötletünk azon a feltevésen is alapul, hogy az ukrajnai háborúval kapcsolatos menekültválság idején a kulturális intézményeknek támogatniuk kell a kultúra és a művészet embereit, akik Lengyelországban találtak vendégszeretetre* - mondta Krzysztof Mikołajewski, a WCK igazgatója. A PUCW létrehozásának indoklásában azzal érveltek, hogy *a multikulturalizmus gazdagítja egy hely kultúráját, nyitottabbá és kreatívabbá teszi az embereket. A PUCW három alapvető elemre épülő helynek kellett lennie, melyek a következők voltak:*

- a menekültek biztonságának biztosítása;
- A menekültek támogatása szükségleteik kielégítésében, különös tekintettel a kulturális szükségletekre;
- a menekültek integrációja a helyi közösségbe.

A lengyel-ukrán Wolska Központ létrehozása több szervezet együttműködésének eredménye: Varsó főváros Wola kerületi hivatala, kereskedelmi egységek (adományozók), nem kormányzati szervezetek és maguk a menekültek, akik közösen hozták létre a helyet. A hely elindítása szempontjából döntő fontosságú volt az együttműködés Varsó főváros Wola

kerületi hivatalával, amelynek a hellyel kapcsolatos különleges igényei voltak. Ennek az együttműködésnek köszönhetően adományozták a helyiségeket és a fenntartásához szükséges pénzeszközöket. Cserébe a Wolskie Kultúrális Központ információs pontot, internetkávézót és a kezdeti időszakban egy civil szervezettel együttműködve jogi és pszichológiai tanácsadást nyújtott a menekülteknek.

c. **Helyi aktivitás és szociális szolgáltatások nyújtása.**

Az ukrán közösséggel közösen arra törekedtek, hogy a teret a helyi tevékenységek színhelyévé alakítsák át, ahol a menekültek és a varsóiak egyaránt megvalósíthatják kulturális elképzeléseiket. A PUCW szándéka,

hogy alacsony belépési küszöbvel rendelkező találkozóhely legyen, ahová "egyenesen az utcáról" lehet majd jönni, ahol az ide betérők kultúra iránt érdeklődő emberekkel találkozhatnak, beszélgethetnek, és megvalósíthatják a saját elképzeléseiket. Ezért a PUCW egy közösségi módszertan keretében jön létre, mint egy másik, de migránsokhoz kapcsolódó profilt képviselő szervezet, a Helyi Tevékenységek Helye (MAL).

A varsói MAL hálózat oklevelének átadása a PUCW vezetőjének

A PUCW fontos feladata ebben a szakaszban az állandó közösségi szolgáltatások aktiválása volt:

- A varsói Gazdasági és Bölcsészettudományi Akadémiával együttműködve sikerült: ukránul beszélő önkéntesek szervezése, jogi és pszichológiai tanácsadás, valamint együttműködés az ad hoc gyűjtésekben a válság első hónapjaiban.
- a Nyelvi Szint Alapítvánnyal együttműködésben szervezett lengyel nyelvtanfolyamok. Az órák hetente kétszer kerülnek megtartásra. Különböző korosztályokat érintenek (korábban csak felnőtteknek szóltak a munkaügyi központban).
- Ennek a szakasznak az egyik legfontosabb eredménye egy jól felszerelt szálló létrehozása volt 4 ukrán család számára.

d. Szociális gazdaság (munkaszervezés migráns nők számára, "Kézpénzt a Munkáért" projekt.

A migránsok támogatásának kezdetétől fogva igyekeztek figyelembe venni a menekültek foglalkoztatásának szükségességét. Kezdetben egy szociális gazdasági egység (kávézó) létrehozását tekintették szociális és gazdasági tevékenységnek. Egy ilyen egység létrehozása azonban rövid időn belül megvalósíthatatlannak bizonyult.

A megoldás egy másik irányból jött. A Wolskie Kultúrális Központ részt vesz a "Kézpénzt a munkáért" intervenció foglalkoztatási programban, amely az Ukrajnából érkező menekülteknek szól. A Lengyel Nemzetközi Segélyközpont (PCPM) hét embert alkalmazott a WCK-ban animációs és háztartási munkára. A program célja, hogy a foglalkoztatott menekültek számára jövedelemforrást biztosítson, csökkentse a humanitárius segélyektől való függőségüket, és lehetővé tegye számukra, hogy saját

maguk béreljenek lakást. Az Alapítvány az ENSZ, különösen az ENSZ Fejlesztési Programja - UNDP - iránymutatásai alapján valósítja meg a programot. A "Kézpénzt a munkáért" projektet a Lengyel Nemzetközi Segélyközpont Alapítvány (PCPM) valósítja meg az amerikai székhelyű Nemzetközi Mentőbizottsággal (IRC) együttműködve, amely teljes mértékben finanszírozza a projektet.

Ezen túlmenően a Wolskie Kultúrális Központ a partnereivel együttműködve más tevékenységeket is támogat: a menekültek foglalkoztatását, a menekültek készségeinek megváltoztatását/fejlesztését.

e. A PUCW közösség építése és a közösségi befogadás kezdeményezése

A PUCW fejlődésének következő szakasza az volt, hogy már nem az intervenciós segélyekkel kapcsolatos kérdésekre, hanem a közösségi fellépés tartósabb formáira összpontosított. Többek között:

- Elkészült a kerület térképe, amelyen ukrán nyelven bejelölték az összes szocio-kulturális létesítményt. Ez megkönnyítette az ukrán közösség (nemcsak a szálló, hanem a többi, Wolában élő menekült számára is) számára az állami és nem kormányzati intézmények által kínált létesítmények használatát.
- Voltak animációs és kreatív műhelyek gyerekekkel és egész családokkal. Példaként említhetjük az ukrán függetlenség napja

alkalmából tartott műhelymunkákat és akciót, amelynek során a Wola kerület lakói kívánságokat írtak Ukrajna népének.

- A jó szomszédság szótára - film és művészetterápiás workshop

Słownik dobrego sąsiedztwa – warsztaty animacja poklatkowa +arterapia

- a kávézó megszervezéséhez, amely a szálló hölgyeivel egy kávépörkölő üzembe tett kirándulással kezdődött.
- Tájékoztatói kampány lebonyolítása

Stołeczne Sojusze

cykl spotkań sieclujących
dla mieszkańców
i mieszkańek Warszawy

Centrum Polsko-Ukraińskie Wolska
ul. Wolska 46/48
czwartek 13 października 2022 | 18:00

Projekt finansuje
m.st. Warszawa

**WARSZAWA
SĄSIEDZKA**

f. A hely társadalmi újradefiniálása (a közösséggel és a szövetségeseikkel)

Most, közel egyéves működés után a PUCW jelenleg küldetésének és funkciójának újradefiniálásán dolgozik. Beruházás történt a közösségi tevékenységi helyszín funkciójának megerősítésére a már korábban is létező Family MAL-lal való egyesüléssel. Ez megerősítette a PUCW alkalmazottait, racionalizálta a költségeket és megerősítette a folyamatos tevékenységekhez szükséges kapacitást. Lassú váltás történt a szálló funkcióról a lakók számára kialakított helyek irányába. Arra számítottunk, hogy ezek az egész Európából érkező migráns közösségből származó művészek és közösségi/szociális munkások lesznek. Így a program nyújtotta lehetőségek az ukrán menekültek támogatásától a multikulturális jellegű tevékenységek felé szélesedik. Ez a szimbolikus szférában is változásokat igényel, például új nevet. Az újradefiniálási folyamat lassan, a közösség minden tagjának aktív részvételével zajlik.

7. Cselekvési stratégia (kulcsfontosságú elemek/kihívások azonosítása)

a. A settlement mozgalom¹, mint történelmi inspiráció

A JRC által elindított menekült-támogatási modellt az amerikai és angol settlementek történelmi tapasztalatai ihlették. Az Egyesült Királyságban és különösen az Egyesült Államokban a letelepedési mozgalom kialakulását a tömeges migráció és az ilyen nagyszámú ember befogadására kidolgozott modellek hiánya ösztönözte. A kihívás az volt, hogy a látogatók, a szomszédok számára nyitott helyet építsenek, hogy ne "mások" vagy "alsóbbrendűek" legyenek, hanem "sajátjaik" - sokszínűek és érdekesek.

¹ Hilscher R. (1989). A settlement mozgalom. Forrás: http://www.esely.org/kiadvanyok/1989_1/asettlement.pdf (letöltve: 2023.05.22)

Amerika leghíresebb telepének, a chicagói Hull House-nak a koncepciójában az a feltételezés szerepelt, hogy egyfajta környezeti elveken alapuló szocio-educációs központ lesz - hosszú távú, evolúciós fejlődés és a létezésének és feltevéseinek fokozatos elfogadása a lakosok által. Az emberekkel való együttlét célja, ennek a megközelítésnek a lényege a migránsok kísérése, a helyzetek inspirálása és animálása volt, hogy idővel felfedezzék lehetőségeiket, és olyan tevékenységeket kezdeményezzenek, amelyek fontosak és hasznosak számukra. A settlement mozgalom elképzelése az volt, hogy mindenki a szomszédos közösség teljes jogú tagjának érezze magát. E megközelítés szerint nemcsak a migránsok, hanem a befogadó társadalom tagjai is tanulnak egymástól, és e kapcsolatok révén növelik interkulturális kompetenciáikat, valamint (újra)építik közösségeiket.

A settlement koncepció ma is inspirációt jelenthet a szociálpedagógusok, animátorok, szociális munkások és mások számára, akik napi szinten dolgoznak a migránsokkal. Ami ebben a koncepcióban különösen fontos, az a külföldiekkel való közösségi munka modellje, amely a külföldiek képességeikkel való felruházásán (megerősítésén), az összetartozáson és a lokalitáson alapul. A közösség egészével, nem csak kiválasztott tagjaival való munka a hosszú távú integráció és a mély elfogadás eszköze lehet, valamint a "mássággal" kapcsolatos, jelenleg erős sztereotípiák lebontásának eszköze. Bár a settlement mozgalom gondolata egy teljesen más történelmi, társadalmi és politikai kontextusban alakult ki, a migránsokkal való munka, mely az emancipáción, a közösségen, a szolidaritáson és a lokalitáson alapuló munka paradigmája, amelyet a legendás Jane Addams dolgozott ki, még mindig érvényesnek és értékesnek

tűnik.

A WCK gyakorlatában a közösségi munka megvalósításának tere a Helyi Tevékenységek Helyei, tehát olyan helyek, *"amelyek a napi tevékenységükön túl [...] támogatják a lakosok helyi elképzeléseit és társadalmi tevékenységét. A MAL-ok elősegítik a lakosok elképzeléseinek megvalósulását, a szomszédsági kapcsolatok kialakulását és az aktív szabadidős tevékenységeket a közvetlen környezetben"*.

A Wolska lengyel-ukrán központ egyike azon MAL-oknak, amelyek a menekültekkel végzett közösségi munkára irányultak (és a jövőben szélesebb körben a migránsokkal).

b. Személyes erőforrások

A PUCW eszközalapú megközelítést alkalmaz, amely arra az elképzelésre utal, hogy az emberek rugalmasak. A reziliencia (más néven rugalmasság) a stresszes események negatív hatásainak semlegesítésére való képességre utal, és segít az egyéneknek alkalmazkodni a nehéz életeseményekhez. A reziliencia legfontosabb jellemzői a következők: (1) a negatív életkörülményekhez való változás vagy alkalmazkodás képessége - a viszontagságok leküzdése, (2) a helyzetekből való kilábalás képessége - ezen képesség fenntartása stresszes helyzetekben is, (3) traumák leküzdése és a sikeres alkalmazkodás a viszontagságokkal szemben. Ezért a PUCW közösségi munkásai elsősorban az erősségek azonosítására vagy felfedezésére összpontosítottak, felismerve, hogy a problémákra való túlzott figyelem negatív gondolatokat válthat ki, amelyek akadályozzák a pozitív aspektusok keresését. A nehézségeket azonban nem hagyták teljesen

figyelmen kívül a megközelítésben. Feltételezték, hogy a menekültek maguk a szakértők az életükkel kapcsolatban. Az erőforrások és a tehetségek megjelenésének nagyon egyéni dimenziója volt. Egyrészt kisebb gyakorlati készségekről (főzés, varrás), másrészt művészi tehetségekről (éneklés, hangszeren való játék) vagy a sikeres kapcsolatépítés kialakításban mutatkozó tehetségről (légkörépítés, motiválás) volt szó. A középpontban azonban mindig az erőforrások álltak, és nem a külső ötletek. Maguk a menekültek voltak azok, akik kitűzték a számukra elérhető célokat, még akkor is, ha ez sokkal több időt vett igénybe.

c. Közös közösségi alkotás

A PUCW fontos része volt egy mini közösség létrehozása, amely a szállodában élő 4 családból, önkéntesekből és a WCK alkalmazottaiból állt. E közösség középpontjában a menekült családok álltak. A hasonló tapasztalatok és az együttlét keretet teremtett a további "együttlét" kialakításához. Az együttlét közös érzékelés, közös érzés, közös alkotás, de közös felelősségvállalás is azért, hogy mit és hogyan változtatunk. Ebben a helyzetben a menekült családok a környezetet "társalkotóiként" és a különböző típusú szolgáltatások "társ-igénybevevőiként" működtek. Ez a "társ" kategóriában való gondolkodás és cselekvés felbátorította és növelte a hatalom érzését, ugyanakkor kötelezettségekhez, valamint az egymásra utaltság és a társfelelősség kapcsolatához vezetett. Az "együttlés" és a közösségi lét ilyen koncepciójában ugyanis szó sincs arról, hogy a megfigyelők padján ülnek. A PUCW közösség egy olyan informális szervezet példája, amelyben a döntések konszenzussal születnek. Például a bevásárlás megszervezése vagy az ételek elkészítése rotációs rendszerben

történik. Hangsúly kerül a gondoskodásra és érzékenységre, a tiszteletre és empátiára, melyek a természetes társas kapcsolatokra épül.

d. Helyteremtés (a fizikai és az interperszonális tér együtt látása)

A PUCW tere fontos szerepet játszik, mert itt "történik" az élet, itt dőlnek el a dolgok, itt tárulnak fel a jelentések. A PUCW egyszerre fizikai tér és kapcsolati tér. E két aspektus kombinációja hozza létre a Helyet. A helyekről azt mondhatjuk, hogy kölcsönösséggel kapcsolódnak hozzánk. A PUCW jelenlegi formáját a menekült családok, a WCK munkatársai, az önkéntesek és a szponzorok közös erőfeszítései alakították. Ez az ő erőfeszítéseik és gondoskodásuk kombinációja. A hely három egymást kiegészítő részből áll: az intim-otthoni részből (lakószobák), a szociális részből (konyha étkezővel és a nyilvános részből (információs pult). A hely kialakításánál alkalmazott megközelítésben érdemes megemlíteni a pedagógiai ember-tér kapcsolat problémáját. A PUCW abból indul ki, hogy identitásunk (még az ideiglenes is) nagymértékben az általunk otthonként elismert helyhez viszonyítva alakul ki. Következésképpen a Hely elsősorban biztonságos és "ismerős" tér, ugyanakkor sokszínű és tele van emberekkel való találkozásokkal. A létezés helyei nemcsak létrejönnek, hanem gondolkodásra is készítenek. A helyek formálnak minket - olyanok leszünk, mint e helyek tartalma.

e. Kapcsolatok a helyi közösséggel

A PUCW-nál a helyi közösséggel való kapcsolatokat fokozatosan, kis lépésekben építik ki. A közösségi munkások segítenek az embereknek abban, hogy belássák, hogy vannak közös problémáik a helyi területen belül - de nem csak ott -, és hogy hasznukra válhat, ha együtt és önállóan dolgoznak ezeken.

Ez a közösségi munka fontos dimenziója, mert ez csökkenti az elszigeteltséget és az elidegenedést. Ezeknek a közös kérdéseknek a segítése, gyakran a közösség tagjaiból álló munkacsoportok felállításával (például egy szomszédos reggeli elkészítése), a következő lépéseket (közösségi workshopok sorozata, közös ünneplés, kis fesztivál) határozzák meg. A problémákat és szükségleteket gyakran hatékonyabban lehet kezelni, ha közösen foglalkoznak velük, mint ha egyénileg. Ha egy közösség egy másikban létezik, akkor összetett módon áthatják egymást.

f. Intézményi erőforrások mozgósítása és szervezése

A PUCW fontos szerepet játszik az intézményi erőforrások mozgósításában és koordinálásában is. Mivel egy olyan kulturális intézmény része, amely kiterjedt kapcsolatokat tart fenn számos állami, társadalmi és magánszereplővel, hatékonyan képes felszívni e szervezetek erőforrásait. Ennek oka, hogy bizonyított és ezért megbízható partner. Amikor választani kellett, hogy kire bizzuk az erőforrásokat, a PUCW-t választottuk, amely közintézmény lévén nagy társadalmi szerepvállalási komponenssel rendelkezik (szomszédos közösség, önkéntesség). Az is fontos, hogy a kulturális intézményt jelentős rugalmasság jellemzi, és kreatív/művészi környezetet biztosít a segítő akciókhoz. A WCK lehetővé teszi a nagy projektek hatékony lebonyolítását is, és nagy eséllyel biztosítja a sikert, ami a partner kiválasztásakor fontos szempont. Ezért a legkülönbébb intézmények (Varsó városa, a Wola kerületi hivatal), nagyvállalatok (Wola Park, IKEA), helyi vállalkozók, más kulturális intézmények (pl. a Lengyel Zsidók Múzeuma POLIN), egyetemek, helyi és országos alapítványok és

nemzetközi programok (Késpénzt a munkáért). A különböző háttérű szervezetek erőforrásainak (pénz, anyagok, tudás, emberek munkája) ilyen szinergikus kombinációja a PUCW hatalmas előnye és értéke.

8. Kulcsértékek (melyek és miért)

A PUCW létrehozásának folyamatában fontos szerepet játszott a projektben résztvevők közös értékeinek tudatosítása. Ezeket a kezdetben intuitív jellegű értékeket később egy műhelymunka során azonosították és verbalizálták. Az elfogadott katalógus a következő értékekből áll:

- Méltóság
- Identitás
- Sokszínűség
- Befogadás
- Biztonság
- Közös alkotás

Fontos, hogy ez nem csak egy nyilatkozat, hanem gyakorlat is. Ha a PUCW-ban tevékenykedő személyek vagy szervezetek nyilvánvalóan nem osztják ezeket az értékeket, akkor a velük való együttműködés megszűnik (volt már ilyen eset).

9. Közösségi építkezés

A PUCW alkotó tevékenységében fontos szerepet játszik a közösségi és intézményközi együttműködési környezet tudatos megteremtése, amelyet a fejlesztés módszerének tekintenek. Az önreflexió során e közösség résztvevői azonosították e folyamat legfontosabb szempontjait.

- **Szívélyes szolidaritási kapcsolatok (a támogatók és a támogatottak összekapcsolása)**

Olyan gyakorlatok összességéként értelmezzük őket, amelyek kifejezik a mások támogatási költségeinek viselésére való (személyes vagy intézményi) hajlandóságot. Az intézményi hajlandóság egyértelműen egy olyan szervezet képviselőinek (általában vezetőinek) erkölcsi elkötelezettségén alapul, amely egy társadalmi vállalkozás/intézmény által kiépített szolidaritási hálózat tagja. A szereplőt (támogatót) és a igénybevevőt az összetartozás és néha az együttérzés kötik össze. A támogató motivációja legalább részben *altruista*. A támogató meg van győződve arról, hogy cselekedeteivel *segít az igénybevevőnek* valamilyen szorongató, fenyegető helyzetben. A támogató a fenyegetést *erkölcsi* problémaként, nevezetesen *kötődések* forrásaként, általában az igénybevevővel szembeni igazságtalanságként is érzékeli. A cselekvő (támogató) úgy véli, hogy *személyes erkölcsi felelőssége* cselekedni, de formálisan nem kötelezi magát erre.

- **Kíváncsiság mások felfedezésére**

Önmagunk és mások megismerése az alapja a szoros kapcsolatok kiépítésének. Ha elzárkózunk a másiktól, a kapcsolatok felszínessé, rideggé válnak. Az önfeltárás számos előnnyel jár. Minden intellektuális és érzelmi erőforrásunkat aktiváljuk, hogy felfedezzük mások motivációit és stratégiáit. *Megnyílunk egymás előtt, és fokozatosan közelebb kerülünk egymáshoz. Ez a folyamat különösen intenzív és érdekes, amikor különböző kultúrájú, eltérő identitású emberek találkoznak.* Ez csak néhány azok közül a szempontok közül, amelyekre a PUCW közösség tagjai rámutattak.

- **Üzlet - lehetőség a szolgáltatások előnyeinek kihasználása**

Az értékektől és a kölcsönös kíváncsiságtól függetlenül a kötődés a közösség tagjainak közös és személyes érdeke. Azzal, hogy a PUCW-ban vannak, lakhatáshoz, munkához, oktatáshoz, szórakozáshoz és különféle anyagi támogatáshoz juthatnak. És mindezt egy helyen, további erőfeszítések és versengés nélkül.

- **A társalkotó szerepébe lépni, nem csak a befogadó szerepébe.**

A PUCW kezdete óta az a feltételezés, hogy a menekültek nem passzív befogadói a segítségnek. Amennyire csak lehetséges, bevonják őket a saját maguk, mások és a helyi közösség érdekében végzett tevékenységekbe. Ez a fajta megközelítés a passzivitás és az apátia ellensúlyozására, és mindenekelőtt az otthontól és a hazától megfosztott emberek szubjektivitásának és cselekvőképességének megerősítésére irányult.

- **A szolgáltatások/csoportok átjárhatósága (a csoportok résztvevőinek keveredése)**

A PUCW-ban aktív emberek hangsúlyozzák, hogy inspirálónak találják, hogy ez nem egy homogén közösség. Az Ukrajnából érkező menekültek mellett találkoznak más (más országokból érkező) migránsokkal, vannak művészek, WCK alkalmazottak, önkéntesek, más szervezetek emberei.

- **Társadalmi térben lenni (a magán- és a nyilvános tér között)**

A PUCW-ban fontos szerepet játszik a konyha és környezete, amely olyan szociális tér, amelyben a nyilvános (a PUCW egy más lakosok számára is nyitott közintézmény) és a magánjellegű/intim (menekültek otthona) dolgok

keverednek. Ebben a térben a menekültek biztonságos kapcsolatokat teremtenek és új kapcsolatokat mernek kialakítani.

- **Az érintett emberek/szervezetek megszólítása, hogy közös értékeket osztanak meg a mindennapi életükben (közös értékek megosztásának gyakorlata).**

Amint azt már fentebb jeleztük, a vállalt cselekvések fontos kötőereje, hogy mindegyiknek hasonló értékeket kell kifejeznie, még akkor is, ha a kifejezés módja nagyon eltérő lehet.

- **Biztonságos tér (a bizonytalanság csökkentése)**

A PUCW számos funkciója mellett mindenekelőtt egy helynek, azaz egy biztonságos és ismerős térnek hivatott lenni. Ezen a helyen nem fenyeget bennünket semmi, mindig kaphatunk segítséget és megértést. Kipróbálhatunk valami mást is anélkül, hogy attól kellene tartanunk, hogy a kudarc nevetségessé tesz, vagy megfoszt minket a támogatástól.

- **Egy közös szenedély**

A PUCW-ben nagy hangsúlyt fektetnek a szenedéllyel járó dolgok megélésének lehetőségeire. Ez éppúgy szól az új szenedélyek felfedezéséről, mint a meglévők használatáról. Természetesen a művészi szenedélyek számára is vannak különleges lehetőségek.

- **"Egymásra való odafigyelés" - szubjektív szükségletek, a személyiség/individualitás megőrzése mellett**

Az egymásról való gondoskodás egy íratlan PUCW-elv, amely szerepel az értéktárban, de fontos és követett elv.

10. "Adott szolgáltatások" kontra "közösség által létrehozott szolgáltatások".

A PUCW a szociális szolgáltatások létrehozásának és nyújtásának többdimenziós tere. Ezeket a következőkre oszthatjuk:

a. "Közösen létrehozott szolgáltatások" (létrehozott vagy közösen létrehozott)

- Együtt játszanak, énekelnek
- A hely gondozása
- Együtt járunk szórakozni
- Jóga órák

Erőforrás-feltárási módszertan, mint az ilyen típusú szolgáltatás aktiválásának alapja (türelem, figyelem, bátorság)

b. nyújtott szolgáltatások (azok, amelyek a jövőben nem válhatnak társalkotássá)

A kiindulópont az igények. Van egy megosztottság azok között, akik adnak, és azok között, akik vesznek/kapnak. Ily módon valósul meg:

- Tájékoztatás és iránymutatás
- Lakossági szolgáltatások
- Lengyel nyelvleckék
- Az igények felmérésének és a szolgáltatások személyre szabásának

módszertana

c. Vegyes szolgáltatások

- Közösségi reggelik (felülről jövő kezdeményezés, de a közösség által készített program)
- Animáció - mint alapvető módszertani megközelítés

d. partnerségben létrehozott/megvalósított

- *Elefánt Wolában* - a Képzőművészeti Társaság és a Wolskie Kultúrális Központ által szervezett művészeti tevékenységek melyek oktatási tevékenységeken keresztül ösztönzik az empátiát és az etikai hozzáállást.
- *A SPYNKA program* - a Gyermekfejlesztési Alapítvány nemzetközi szervezetekkel együttműködve, valamint a helyi önkormányzatokkal és helyi civil szervezetekkel együttműködve hoz létre játszócsoportokat anyák és gyermekek számára néhány hónapos kortól 3 éves korig, valamint óvodai animációs csoportokat 3-6 éves korú gyermekek számára.

11. PUCW funkciók

A PUCW közössége a workshop során meghatározta az ilyen típusú helyek alapvető funkcióit. Ezek a funkciók a következők:

- Hasznos
- Kapcsolatépítés (kávézó)
- Személyes fejlődés
- Támogatás az életben
- Önszerveződés
- Beilleszkedés a közösségbe (hídépítés)
- Lakossági

12. Hogyan alakul ki a szolidaritási tőke - elméleti és módszertani reflexió

A PUCW fejlesztésének egyik eleme az elméleti és módszertani reflexió. Ez a szolidaritási tőke fogalma és annak egy közművelődési intézmény általi aktiválásának lehetősége köré összpontosul. A szolidaritási tőke a cselekvéshez és az együttműködéshez kapcsolódik, vagy legalábbis a szubjektumnak a cselekvéshez vagy az együttműködéshez való hozzáállásához, amely leggyakrabban helyreállító, támogató jellegű. A szolidaritás kifejezés a nem instrumentális együttműködés egy formáját jelöli, amelynek forrása nem a személyes haszonszerzés, hanem egy olyan célközösség, amelyben a saját érdekek nem választhatók el mások érdekeitől. A szolidaritási tőkéről eddig végzett elmélkedés során feltételezzük, hogy a szolidaritási tőke két másik tőke - a társadalmi és az intézményi tőke - között zajló átalakulás (transzformáció) révén jön létre. Az erkölcsi kapcsolatok fontos és ösztönző szerepet játszanak ebben a folyamatban, ami azt jelenti, hogy mások érdekei a mi dolgunkká is válnak. Az adakozó egyben az igénybevevő is. Ez a fajta erkölcsi kapcsolat a tényleges és potenciális javak aktivizálódását eredményezi, és a mások szolidáris támogatása olyan szubjektív működést tesz lehetővé, amely növeli a támogató méltóságát. Az erkölcsi kapcsolatokat a megkülönböztetett erkölcsi tőke egy formájának is tekinthetjük, olyan *"eszköznek tekintve, amely olyan elemeket foglal magában, mint az igazságosság, a jó cselekedetek, a mértékletesség, a becsületesség, az igazmondás, a megbízhatóság és a szavahihetőség, a másokkal való kapcsolatokban a kölcsönösség, valamint a saját felelősség tudatosítása"*. A projekt keretében végzett elméleti megfontolások a tőke három típusa - a társadalmi, az intézményi és az erkölcsi tőke - között fennálló összefüggésekre vonatkoznak, amelyek eredményeként ezek egy sajátos kombinációja jön létre, ezt szolidaritási tőkének nevezünk. E tőkék kölcsönös

átalakulásának útjait az ukrajnai menekültekkel kapcsolatos társadalmi szolidaritási akciók tapasztalataira hivatkozva lehet azonosítani.

Helyi Tevékenységet Támogató Központ CAL, Varsó Lengyelország

ERASMUS+ Nyitottság a közösségek felé - A közösségi alapú megközelítés fejlesztésének hatásai a közszolgáltatások területén

